

Secțiunea IFLA pentru Materiale audiovizuale și multimedia

<http://www.ifla.org/VII/s35/pubs/avm-guidelines04.htm>

Reguli pentru materialele audiovizuale și multimedia din biblioteci și alte instituții

Martie 2004

[Reguli pentru materialele audiovizuale și multimedia din biblioteci și alte instituții / Secțiunea IFLA pentru Materiale audiovizuale și multimedia ; traducere în limba română de Daniela Ion, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București, Serviciul Catalogare ; control șt. al traducerii: prof. Hermina Anghelescu. – Martie 2004. – [Haga], 2004]

1. Istoric
2. Considerații generale
3. Scopul regulilor
4. Organizare și administrare
 - Personal
 - Educație și perfecționare
 - Buget
5. Achiziție și depozit legal
6. Copyright
7. Catalogare și acces bibliografic
8. Arhivare și stocare
9. Digitizare și preservare
10. Internet
11. Servicii pentru utilizatori
12. Cooperare
13. Resurse de referințe
14. Lista suporturilor audiovizuale

1. Istoric

Acest set de reguli pentru materiale audiovizuale și multimedia din biblioteci de toate tipurile și din alte instituții de profil reprezintă rezultatul mai multor ani de consultări și colaborări.

Încă din 1972, Manifestul UNESCO pentru bibliotecile publice subliniașe nevoia de materiale audiovizuale în bibliotecile publice, atât pentru uzul adulților cât și pentru cel al copiilor. Un an mai târziu, IFLA a înființat o Masă Rotundă privind Materialul Audiovizual pentru a cuprinde toate "materialele non-carte" sau, potrivit altei definiții, toate documentele care pot fi consultate doar prin intermediul unui echipament.

În 1982, s-a solicitat acestei Mese Rotunde să aibă în vedere realizarea unor standarde pentru dotarea bibliotecilor publice cu materiale audiovizuale și echipamente apărând, astfel, prima ediție a Regulilor IFLA. O a doua ediție, revăzută, a fost planificată pentru 1987, dar nu a apărut niciodată.

Succesul unor noi importante servicii de bibliotecă, precum documentele multimedia (CD-I și CD-ROM) și serviciile multimedia on-line, constituie o evoluție a documentelor audiovizuale având în vedere că ele presupun câteva componente audiovizuale diferite, organizate electronic. De aceea, în 1996 Masa Rotundă și-a modificat denumirea în Masa Rotundă privind Materialele Audiovizuale și Multimedia. În 1999, Masa Rotundă privind MAVM a devenit Secțiunea pentru Materiale Audiovizuale și Multimedia.

Într-adevăr, revoluția tehnică în bibliotecă a evidențiat nu numai necesitatea modificării denumirilor, ci și a revizuirii Regulilor IFLA. În 1997 Masa Rotundă privind MAVM a prezentat un mic proiect de transformare a vechilor texte și a materialului complementar într-un set de Reguli pentru Serviciile Audiovizuale și Multimedia în Bibliotecile Publice. După un an s-a ajuns la concluzia că a concepe noi reguli era o sarcină prea dificilă pentru o singură persoană; însă a fost definit cadrul pentru activitatea viitoare. În 1999 Comitetul de Coordonare al Diviziunii VI a IFLA a aprobat un nou proiect, încredințat unei echipe de membri ai noii Secțiuni privind MAVM, care să elaboreze un set de reguli pentru Materiale Audiovizuale și Multimedia, valabile în toate tipurile de biblioteci și alte instituții.

Scopul proiectului se extinsese dincolo de Bibliotecile Publice pentru a semnala că Tehnologiile Informaționale și de Telecomunicații estompaseră diferențele tradiționale dintre Bibliotecile Publice, Universitare, Naționale și Specializate în ceea ce privește gestionarea și accesarea documentelor. Cu toate acestea, activitatea echipei a fost influențată de analiza la IFLA 2000 a proiectului de revizuire a Regulilor IFLA pentru bibliotecile publice cu referire la materialele audiovizuale și multimedia: "pentru a reduce distanța dintre bogăția de informații și lipsa acestora mai este nevoie și de accesul la echipamentul necesar, de exemplu tehnologia informației, cititoare de microformate, magnetofone, proiectoare de diapozitive și echipament specific celor cu deficiente de vedere."

Primul proiect al Regulilor actuale a fost prezentat în cadrul unui atelier de lucru din 2001 la Conferința IFLA de la Boston, iar echipa a primit, ca rezultat, o serie de sugestii de îmbunătățire. O a doua întâlnire de lucru planificată a trebuit să fie amânată din cauza programului supraîncărcat al IFLA 2002 de la Glasgow și, astfel, proiectul a fost publicat pe IFLANET după ce fusese îndelung promovat la IFLA și în alte medii profesionale pentru obținerea de comentarii.

În iulie 2003, al doilea proiect al Regulilor, întocmit pe baza tuturor comentariilor primite până la

acea dată, a apărut în AVMS Newsletter. Prezenta versiune, inspirată de acel proiect, a fost finalizată de către raportorii unui atelier de lucru ținut la Berlin pe 7 august în cadrul Conferinței IFLA din 2003.

2. Considerații generale

Cantitatea de informații în continuă creștere - răspunzând atât intereselor educaționale și recreaționale, cât și nevoilor de informare - se dezvoltă pe o multitudine de formate audiovizuale și electronice. Accesul la aceste materiale ar trebui să fie la fel de deschis și liber ca și în cazul materialelor tipărite.

Materialele audiovizuale fac parte din moștenirea noastră culturală, încorporând o imensă cantitate de informații ce trebuie preservată pentru viitor. Numeroasele tipuri de expresii media din societate ar trebui să se reflecte în serviciile de bibliotecă oferite utilizatorilor.

Ca furnizori de informații, bibliotecarii ar trebui să disponibilizeze informația în formatele cele mai potrivite cu diversele cerințe ale tuturor utilizatorilor, fiecare dintre ele fiind clar delimitată. O bibliotecă există pentru a-și deservi comunitatea, prin adaptarea la nevoile tuturor membrilor acesteia - tineri și vârstnici, sănătoși sau cu dizabilități, înstăriți sau cu nevoi sociale.

Materialele audiovizuale pot fi preferate de segmentele de public pentru care materialele tradiționale tipărite au un impact modest, de exemplu cei reticenți la cuvântul tipărit și cei cu deficiențe de vedere sau cu alte handicapuri.

În țările în curs de dezvoltare, materialele audiovizuale și echipamentul specific acestora pot fi considerate mai importante decât cuvântul tipărit deoarece nivelul de alfabetizare face ca exprimările orale și vizuale să fie esențiale pentru scopurile comunicării.

Nevoia de imagini fixe, filme și sunet înregistrate pe suporturi audiovizuale non-electronice tradiționale se manifestă încă alături de posibilitățile în expansiune ale Internetului. Informația pe suport multimedia sau electronic a determinat o creștere explozivă a materialelor audiovizuale din biblioteci. Aproape fiecare utilizator sau vizitator al unei biblioteci este un potențial utilizator atât de materiale audiovizuale și multimedia, precum și tipărite.

Accesul la Internet ar trebui acordat gratis utilizatorilor. Biblioteca funcționează ca un navigator de informație pentru cei care testează noi media, garantându-le calitatea informației.

Materialele audiovizuale nu ar trebui în nici un caz privite ca un lux, ci ar trebui considerate componente ale unui serviciu de bibliotecă integrat.

Bibliotecile se află într-o situație hibridă, având de-a face cu toate tipurile de materiale (tipărite, audiovizuale, electronice (inclusiv Internet) și multimedia. Bibliotecarii ar trebui să înțeleagă potențialul formatelor audiovizuale și multimedia ca surse de informare și să le accepte în colecțiile lor. Gama de materiale audiovizuale și multimedia achiziționate de către o bibliotecă trebuie să depindă, așa cum se întâmplă și cu materialele tipărite, de cerințele utilizatorilor acesteia, de proporția activităților ei, precum și de specificul său, de exemplu serviciile de bibliotecă furnizate școlilor în cadrul procesului de învățământ.

3. Scopul regulilor

Termenul "audiovizual și multimedia" este folosit în cadrul acestei lucrări cu referire la colecțiile tuturor tipurilor de biblioteci și servicii de informare care includ sunet, imagini și multimedia. Aceste reguli se aplică tuturor resurselor conținând sunet, imagini fixe și în mișcare, precum și documentelor și serviciilor multimedia (cum ar fi bibliotecile pentru copii și centrele pentru limbi străine), compartimentelor dezvoltarea colecțiilor, catalogare, conservare și comunicare, inclusiv Internet.

Definiții

Audiovizual

Referitor la vedere și/sau sunet.

Materiale audiovizuale

Orice resurse care conțin sunet înregistrat și/sau imagini în mișcare și/sau fixe.

Multimedia

Care conține două sau mai multe expresii audiovizuale, de exemplu sunet și imagine, text și imagini animate.

Multimedia interactiv

Document multimedia a carui succesiune și/sau mod de prezentare sunt controlate de către utilizator.

Suporturi

Sunetul, imaginile fixe sau în mișcare și multimedia pot exista în format analog și digital pe o varietate de suporturi. O lista a suporturilor se găsește în Secțiunea 14 a acestor reguli.

4. Organizare și administrare

Personal

Gestionarea resurselor audiovizuale și multimedia necesită cunoștințe și echipament specifice.

Toți bibliotecarii ar trebui să fie conștienți de potențialul resurselor audiovizuale și multimedia și să privească achiziționarea de astfel de materiale și echipamente ca pe un aspect firesc al serviciului de bibliotecă. Responsabilitățile și funcțiile ce privesc resursele audiovizuale și multimedia ar trebui clar definite în interiorul bibliotecii.

În marile biblioteci există, fără îndoială, necesitatea unor bibliotecari specialiști, instruiți pentru a deservi utilizatorii departamentelor pentru resurse audiovizuale și multimedia. Chiar și în instituții mai mici ar trebui să existe o persoană sau mai multe cu misiunea specifică de a coordona și consilia activitatea serviciilor audiovizuale și multimedia. Ori de câte ori este posibil, acești bibliotecari ar trebui să fie asistați de către personalul tehnic (intern sau din afară). Personalul

bibliotecii are nevoie de o anumită pregătire tehnică, în funcție de programul fiecărei biblioteci. Este nevoie de cunoștințe referitoare la piețele și produsele media, iar interconectarea cu alte biblioteci media este, din ce în ce mai mult, posibilă și utilă.

Este de preferat ca în fiecare țară să existe o instituție cu rol de lider pentru a stabili și ghida activitatea cu materialele audiovizuale și multimedia și serviciile specifice.

Educație și instruire

Facultățile de biblioteconomie și știința informării trebuie să se asigure că toți studenții înțeleg potențialul resurselor audiovizuale și multimedia în biblioteci. Ele trebuie să ofere cursuri facultative aprofundate pentru cei care doresc să se specializeze în acest domeniu.

Programele de învățământ ar trebui să profite de experiența bibliotecarilor și a altor specialiști care lucrează deja cu astfel de materiale. Necesitatea instruirii în acest domeniu are trei dimensiuni complementare și inseparabile: intelectuală, legală și tehnică.

Câteva țări au programe de instruire pentru bibliotecarii care doresc să lucreze cu resursele audiovizuale și multimedia din bibliotecă. În Australia, de exemplu, School of Information Systems, Technology and Management din cadrul University of New South Wales asigură instruirea în domeniul managementului audiovizual, în timp ce în S.U.A., University of California Los Angeles are un Master în Studii de arhivă cu imagini în mișcare. Alte țări școlarizează bibliotecari de muzică și au cursuri pentru bibliotecari din domeniul artei. Există, desigur, multe cursuri de tehnologia informației, dar ele se concentrează mai ales pe activitatea cu computerul decât pe cea cu materiale audiovizuale mai tradiționale.

La fel cum pentru un bibliotecar este important să aibă cunoștințe de literatură atunci când lucrează cu cărți, tot atât de important este ca el să aibă cunoștințe despre filme, artă, muzică etc. atunci când are de-a face cu materiale audiovizuale.

Dezvoltarea profesională continuă este necesară mai ales specialiștilor multimedia acum când tehnicile și produsele se modifică rapid. Ea nu ar trebui să lipsească din programele asociațiilor profesionale, facultăților de biblioteconomie și știința informării, precum și ale altor organizații înrudite. Astfel de programe pot fi organizate la nivel internațional, național, regional sau local.

Buget

Pentru dezvoltarea colecțiilor, echipamente, întreținere, stocare, repararea și înlocuirea hardware este nevoie de un buget oficial recunoscut care ar trebui să reprezinte un anumit procent din bugetul pentru colecții și echipament al bibliotecii, în conformitate cu mărimea colecțiilor.

Planificarea bugetului ar trebui revăzută în fiecare an pentru a corespunde modificărilor rapide ale noilor tehnologii (o rată de amortizare calculată la cinci ani este mult prea lentă în acest domeniu).

5. Achiziție și depozit legal

Indiferent de responsabilitățile pe care le au în cadrul bibliotecii, toți bibliotecarii ar trebui să fie conștienți de potențialul formatelor audiovizuale și multimedia ca materiale resursă și să le ia în considerare în procesul de dezvoltare a colecțiilor.

Politica de dezvoltare a colecțiilor unei biblioteci ar trebui să includă în mod explicit resursele media. Pentru aceste resurse este necesar să se stabilească separat priorități și criterii de selecție care pot varia de la un format la altul. Criteriile de selecție pot servi ca bază a dezvoltării colecțiilor.

Metodele obișnuite de achiziție pentru materialele tipărite pot să nu fie întotdeauna utile pentru aceste media. Este nevoie de cunoștințe juridice și de marketing specifice, în condițiile unei piețe diferite de cea a materialelor tipărite.

Rețeaua regională, națională și internațională de distribuție este diversă și, uneori, slab organizată. Bibliotecile din acest domeniu ar trebui să colaboreze pentru stabilirea unei liste de distribuitori recunoscuți pentru fiecare tip de material.

În multe instituții, alcătuirea unei colecții din materiale produse pe plan local (inclusiv filme, videocasete, înregistrări de istorie orală, muzică) este o practică obișnuită. Este și un excelent mijloc de a prezerva astfel de materiale și de a le disponibiliza mai larg atâta timp cât se respectă problemele legate de copyright.

O metodă de alcătuire a colecțiilor de documente audiovizuale și multimedia și, în special, de materiale rare și vechi este donația. Nu trebuie uitat, însă, că nesiguranța privind proprietatea intelectuală, precum și alte aspecte, fac ca această opțiune să fie mai puțin de încredere în comparație cu donațiile de materiale tipărite.

Diferențele de legislație în ceea ce privește depozitul legal, precum și aplicarea ei de la o țară la alta, sunt imense, de la inexistență până la cuprinderea integrală a tuturor materialelor, uneori chiar și a materialelor online. La fel, instituția care beneficiază de acest depozit diferă, de la biblioteci naționale și regionale, la agenții specializate, arhive audiovizuale și multimedia, biblioteci universitare și specializate. Acolo unde există depozit legal, este nevoie de promovarea beneficiilor și a aplicării acestuia.

Drepturile de acces și utilizare a materialelor obținute prin depozit legal ar trebui restricționate doar în baza unei solicitări legale.

6. Copyright și licență

În zona drepturilor de proprietate intelectuală există restricții legale specifice în ceea ce privește sunetul și imaginile în mișcare. Separat de dreptul de copyright al autorilor sau compozitorilor, există drepturi ale producătorilor și interpreților, care se referă, în special, la mijloacele audiovizuale, iar comunitatea biblioteconomică este interesată, în special, de închirierea unor drepturi. Componenta legală trebuie clar stabilită pentru fiecare element al colecției.

Problemele de licență sunt foarte importante în această zonă. Din cauza restricțiilor de licență, se recomandă înființarea și actualizarea periodică a unui registru privind situația drepturilor pentru fiecare element al colecției.

Instituțiile ar trebui să convingă editorii să accepte un Formular de Acord privind Licența (cum este cel sponsorizat de Council on Library and the Information Resource și Digital Library Foundation) pentru a evita negocierile interminabile cu o diversitate de editori.

Uneori, este indicată alcătuirea, în paralel, a unei colecții separate de resurse pentru care au fost

obținute licențe de uz mai larg, de exemplu împrumutul pentru acasă sau interpretarea publică. Alteori, biblioteca poate opta pentru dreptul de utilizare temporară (colecția închiriată).

Drepturile de copyright și interpretare nu sunt deținute, de obicei, de către o singură bibliotecă. Biblioteca trebuie să respecte legislația națională și internațională, precum și recomandările unor organizații ca IFLA, IASA și EBLIDA, menținându-se la curent cu deciziile în materie ale acestora.

7. Catalogare și acces bibliografic

Resursele audiovizuale și multimedia ar trebui să fie parte firească a bibliografiei naționale a unei țări.

Resursele audiovizuale și multimedia prezintă caracteristici care necesită practici de catalogare speciale. Organizații precum IFLA, FIAF, IASA și altele au făcut eforturi remarcabile pentru alcătuirea unor reguli de catalogare internaționale specifice. Practicile de catalogare și bibliografice ale fiecărei biblioteci ar trebui să permită respectarea unor standarde recunoscute și acceptate, iar activitatea dificilă de indexare a unor astfel de materiale ar trebui să se bazeze pe reguli comune de indexare pe subiect.

În principiu, aceste resurse ar trebui incluse în catalogul general al bibliotecii pentru a furniza utilizatorului informații complete. Cu toate acestea, trebuie avute în vedere și puncte de acces suplimentare, diferite, pentru resursele audiovizuale și multimedia, iar intrările în catalog ar trebui să conțină informații tehnice și legale de utilizare. În unele cazuri, accesul utilizatorului poate fi îmbunătățit prin existența unui catalog separat al colecției de resurse AVM.

Reguli de catalogare

Următoarea listă de reguli de catalogare internaționale și naționale poate fi folositoare:

Anglo-American Cataloguing Rules. Prepared under the direction of the Joint Steering Committee for Revision of AACR, a committee of the American Library Association ... [et al]. 2nd ed., 2002 revision. Ottawa: Canadian Library Association, 2002. (loose-leaf) (Co-published by the Chartered Institute of Library and Information Professionals and the American Library Association)

Association Française de Normalisation. *Normes de catalogage. Domaine 164 : Documentation* http://planete.afnor.fr/v3/espace_normalisation/programmesnormalisation/22-164.htm

Association for Recorded Sound Collections. Associated Audio Archives. *Rules for Archival Cataloging of Sound Recordings*. Rev. [US]: ARSC, 1995. x, 60 p.

Deutsches Bibliotheksinstitut. *Regeln für die alphabetische Katalogisierung von Nichtbuchmaterialien [RAK-AV]*. Berlin : DBI. 1996

Die Deutsche Bibliothek: RAK-NBM-Präzisierungen. Frankfurt/M. 2001.

ftp://ftp.ddb.de/pub/rak-nbm/NBM_Präzisierungen.pdf

Die Deutsche Bibliothek. Arbeitsstelle für Standardisierung: Empfehlungen für „Continuing integrating resources“. Frankfurt/M. 2002.

ftp://ftp.ddb.de/pub/rak-nbm/Empfehlungen_CIR.pdf

Rules for Bibliographic Description [Russian Cataloguing Rules, RCR]. Moscow, 1986

Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas. *REGLAS de Catalogación*, 1.a ed., 2.a reimpresión con correcciones Madrid: 1988

Fédération Internationale des Archives du Film (FIAF). *The FIAF Cataloguing Rules for Film Archives*. Compiled and edited by Harriet W. Harrison for the FIAF Cataloguing Commission. München: K.G. Saur, 1991. xvi, 239 p.

American Library Association. *Guidelines for Bibliographic Description of Interactive Multimedia*. The Interactive Multimedia Guidelines Review Task Force, Laura Jizba ... [et al] Chicago: American Library Association, 1994. xi, 43 p.

International Association of Sound and Audiovisual Archives. *The IASA cataloguing rules : a manual for description of sound recordings and related audiovisual media*. IASA 1998.
<<http://www.iasa-web.org/icat/>>

International Federation of Library Associations and Institutions. *ISBD (NBM): International Standard Bibliographic Description for Non-Book Materials*. Recommended by the ISBD Review Committee, approved by the Standing Committee of the IFLA Section on Cataloguing. Revised ed. London: IFLA, 1987. vii, 74 p.

International Federation of Library Associations and Institutions. *ISBD (ER): International Standard Bibliographic Description for Electronic Resources*. Recommended by the ISBD (CF) Review Group. Revised from the ISBD (CF) International Standard Bibliographic Description for Computer Files. München: K.G. Saur, 1997. x, 109 p.

Functional Requirements of Bibliographic Records. Final report. München: Saur, 1998. (UBCIM Publications – N.S. Vol.19)
www.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.pdf

International Standards Organisation. 15706, *Information and documentation – International Standard Audivisual Number (ISAN)*. Geneva: ISO, 2002. v, 12 p.

8. Arhivare și stocare/depozitare

Deoarece diferitele tipuri de biblioteci au obligații foarte diverse în această zonă (de la bibliotecile naționale care stochează materialele pe termen nelimitat și până la bibliotecile mai mici care se concentrează doar pe serviciile către utilizatori), abordarea arhivării și a stocării se face în acest document doar la un nivel general.

Pentru a prezerva informația pe care o stochează, biblioteca trebuie să asigure integritatea fizică și chimică a documentelor originale astfel încât la rulare, digitizare sau transfer, semnalele să aibă aceeași calitate și integritate, sau chiar superioare, ca atunci când au fost înregistrate.

Condițiile de stocare pentru suporturile audiovizuale și multimedia necesită o atenție specială. Murdăria, praful, aerul poluat și temperatura și umiditatea excesive sau variabile pot cauza deteriorări. Durata de viață a CD-urilor și benzilor depinde direct de temperatura și umiditatea la care sunt păstrate. Suporturile ar trebui stocate separat, în funcție de compoziția lor chimică (de ex. benzi magnetice, LP-uri cu 78rpm, discuri din acetat, discuri optice), pentru a li se asigura

temperatura și umiditatea corespunzătoare, dar și pentru a putea fi protejate mai ușor în caz de incendiu. În plus, mediile magnetice - ca benzile video și audio - ar trebui pastrate departe de câmpurile magnetice.

Containerele de stocare înseși variază ca mărime și formă în funcție de diferitele suporturi, ceea ce influențează organizarea ariei de stocare și gradul de completare ce poate fi atins la stocarea documentelor tipărite. Se pune, de asemenea, problema depozitării lor cu acces liber sau în spații închise.

În scopul prezervării, nicio inscripționare pe purtătorul fizic nu trebuie să afecteze integritatea resursei. De exemplu, marcarea CD-urilor sau DVD-urilor cu cerneluri tradiționale sau adezivi ar trebui evitată. Există două soluții, deși nicuna nu s-a dovedit încă pe deplin aplicabilă: cerneala specială cu uscarea rapidă sau gravarea cu laser aplicată pe zona albă centrală a discului.

Nivelul de degradare a suporturilor originale ar trebui verificat periodic pentru a se preveni pierderile ireversibile. Pentru discuri, această verificare se face, în principiu, vizual pentru detectarea unor lovituri, a umezelii, a stării îmbrăcăminții de protecție etc. Pentru benzi, este necesară citirea semnalelor pentru detectarea demagnetizării, a ștergerii, a variației vitezei de imprimare etc. Pentru discuri optice, citirea nu oferă informații corespunzătoare privind eventualele pierderi deoarece discurile optice au un playback destul de sigur. Ele ar trebui verificate cu un analizor.

Regulile de stocare/depozitare pentru orice suport AVM ar trebui să aibă în vedere și nevoia ulterioară de echipamente de lucru pentru accesarea informațiilor de pe acel suport.

Orice bibliotecă poate primi asistență cu privire la stocarea/depozitarea arhivelor audiovizuale de la IASA, de exemplu. IFLA colaborează cu alte ONG-uri ca IASA, FIAT, FIAF, ICA și UNESCO în Coordinating Council of Audiovisual Archives Associations. Section on Audiovisual and Multimedia reprezintă IFLA în cadrul CAAA chiar în sediile IFLA.

Nevoia de cooperare dintre biblioteci în această zonă complexă este evidentă și ar trebui să fie încurajată. Este nevoie de strategii naționale pentru a surmonta aceste probleme.

9. Digitizare și prezervare

Bibliotecile preocupate de prezervarea materialelor audiovizuale și multimedia ar trebui să se alinieze standardelor în continuă re-elaborare și să se plieze pe procedurile instituțiilor recunoscute pentru practicile lor avansate sau pentru o lungă experiență în acest domeniu.

Prezervarea pentru acces pe termen lung la informația stocată pe materiale analoage unice implică adesea copierea acelei informații pe un suport identic sau pe unul diferit. Aspectele legate de proprietatea intelectuală caracteristice unei astfel de activități de copiere necesită o atenție sporită.

Astăzi, metoda preferată de copiere a acestei informații este digitizarea. Pentru a justifica prețul ridicat al digitizării, este important de stabilit în mod clar valorile adăugate pentru utilizator, de exemplu printr-o analiză de subiect îmbunătățită.

Unele organizații sunt specializate în digitizarea documentelor video și audio. Înainte de digitizare, asigurați-vă că documentul nu a fost deja digitizat în altă parte și că biblioteca sau

instituția a verificat dacă există restricții de copyright. Aceste condiții sunt adesea dificil de îndeplinit și chiar împiedică progresul, dar sunt absolut necesare. Unele organizații admit ca utilă participarea la un proiect de digitizare atât din punct de vedere al costurilor, dar și pentru a se asigura ca fiecare document este digitizat o singură dată.

Transferul de pe un format analog pe unul digital poate fi dificil și, de cele mai multe ori, are loc o anumită pierdere de informație. Această tehnică s-ar putea îmbunătăți în viitor, mai ales în ceea ce privește reproducerea caracteristicilor mediului original.

Transferurile arhivistice de pe un format pe altul trebuie să aibă loc fără modificări sau îmbunătățiri subiective. Pe de altă parte, se acceptă facilitarea accesului sau a distribuiri informațiilor pe copia rezultată astfel încât ele să poată fi ascultate sau vizionate mai bine de către utilizatori. Toți parametrii și procedurile folosite trebuie documentate în ambele cazuri. În document trebuie incluse metadatele: toate informațiile tehnice necesare: comprimare, mărime a fișierelor, pixeli, format etc.

În legătura cu prezervarea documentelor digitizate sau digitale originale există o varietate de standarde pentru hardware, sisteme de operare, suporturi fizice sau programe de aplicație. Iată câteva soluții identificate pentru accesul pe termen lung:

“**conversia**” este transferul unui document de pe format analog pe format digital, de exemplu crearea unui fișier-text digital prin scanarea unui document tipărit pe hârtie, pentru a obține în primul rând o imagine a paginilor și apoi a folosi un software pentru recunoașterea caracterelor optice (OCR) în scopul realizării fișierului digital.

“**împrospătarea**” constă în copierea unui document pe un același tip de suport pentru a preveni distrugerea documentului prin deteriorarea suportului original care îl “găzduiește”. Documentul de copiat poate fi analog sau digital.

“**migrarea**” are ca scop extinderea ariei de utilizare a unui fișier digital prin salvarea lui într-o versiune superioară a software-ului folosit la crearea sa, ori salvarea lui prin folosirea unui alt program de software mai performant sau care corespunde mai bine standardelor în vigoare.

“**emularea**” reprezintă crearea unui software capabil de a simula caracteristicile unui hardware și software anterior pentru a permite consultarea fișierelor digitale stocate pe formate anterioare prin imitarea modului de procesare a acestor fișiere de către calculatoare și programe de software anterioare.

IFLA a editat un set complet de **Reguli pentru proiecte de digitizare**.

10. Internet

Pe Internet se află din ce în ce mai multe colecții media care pot fi accesate integral și rapid de către utilizatorii dintr-o bibliotecă. Este vorba fie despre documente distribuite gratuit, fie accesibile contra cost. Unele documente electronice nu sunt disponibile pe suport fizic și necesită a fi copiate în sistemul de acces al bibliotecilor și stocate pe hard discuri, benzi sau alte sisteme de stocare de date, fiind transferate automat de către editor sau culese de către bibliotecă cu o aplicație specifică.

Este nevoie ca fiecare document să fie înregistrat și descris de îndată ce ajunge în bibliotecă.

Pentru a ajuta biblioteca să gestioneze astfel de colecții au început să fie disponibile programe ca Institutional Portal Software, Digital Asset Management Systems și Rights Management Systems.

Este important ca echipamentul oferit de către bibliotecă pentru accesul în Internet să permită consultarea documentelor multimedia disponibile on-line în ceea ce privește programul de software, grafica, placa de sunet și căștile.

Locații și resurse

Următoarele adrese reprezintă doar o selecție generală dintr-o arie foarte largă:

Digital Libraries: Resources and projects (IFLA)

Biblioteci digitale: Resurse și proiecte (IFLA): <http://www.ifla.org/II/diglib.htm>

The Digital Library Federation (DLF)

Federația Bibliotecilor Digitale (DLF): <http://www.clir.org/diglib/dlfhomepage.htm>

Directory of Digitized Collections

Indexul colecțiilor digitizate: <http://www.unesco.org/webworld/digicol/>

Open Archives Initiative

Inițiativa Arhivelor Deschise:

<http://www.openarchives.org>

11. Servicii pentru utilizatori

Utilizatorii trebuie să beneficieze de aceeași calitate a serviciilor în cazul materialelor audiovizuale și multimedia ca și în cazul materialelor tipărite. Personalul bibliotecilor ar trebui să conștientizeze complementaritatea acestor colecții pentru a acorda utilizatorului consultanță pertinentă și completă.

De cele mai multe ori, biblioteca – mai ales dacă este una mică – nu are un departament special, ci doar un mic spațiu rezervat materialelor audiovizuale și multimedia.

Uneori, colecțiile pot fi aranjate tematic fără a se ține cont de suportul documentelor. În astfel de cazuri este mai preferată așezarea cărților alături de filme sau a videofilmelor alături de cărți decât împreună cu materiale muzicale.

Materialele audiovizuale și multimedia trebuie incluse în toate serviciile de bibliotecă, atât pentru împrumut, cât și ca materiale de referință. În cazul împrumutului, se recomandă asigurarea de facilități de ascultare și vizionare, respectiv de calculatoare sau echipament audiovideo mai tradițional în zonele rezervate împrumutului astfel încât utilizatorii să poată audia sau viziona materialele înainte de a le împrumuta.

Folosirea materialelor audiovizuale în biblioteci tinde să genereze zgomot. Acest lucru trebuie avut în vedere atunci când se oferă astfel de servicii.

Pentru valorificarea optimă a resurselor și pentru a oferi acces la colecții bine stocate cu materiale

pe diverse formate, bibliotecile ar trebui să-și standardizeze sistemele cel mai des folosite, în special în ceea ce privește împrumutul. Dacă unele informații există numai pe formate care nu sunt foarte uzuale, atunci acestea ar trebui achiziționate (împreună cu echipamentul corespunzător) și disponibilizate ca material de referință sau ar putea fi accesate prin cooperare cu alte institutii/biblioteci ori de câte ori este posibil.

În general, o bibliotecă trebuie să aibă echipamente disponibile pentru fiecare format al materialelor audiovizuale pe care le oferă spre consultare. Dacă nu este posibilă achiziționarea sau întreținerea unor astfel de echipamente trebuie avute în vedere procedee ca migrarea, conversia sau emularea, cel puțin pentru documentele de valoare specială.

Trebuie acordată atenție instalării unor sisteme de securitate adecvate pentru protejarea atât a hardware-ului, cât și a soft-ului. Se recomandă rezervarea unei sume de bani nu doar pentru cumpărarea de echipamente, ci și pentru asigurare și întreținere.

Trebuie oferite, de asemenea, instrumente de regăsire și lucrări de referință corespunzătoare pentru materialele audiovizuale și multimedia. Pentru a facilita accesul, biblioteca ar trebui să ofere informații despre aceste colecții și despre cum funcționează echipamentul. Utilizatorul poate beneficia chiar și de cursuri de inițiere.

Politicile de împrumut interbibliotecar ar trebui să se refere la toate colecțiile media fără a le exclude pe cele stocate pe suporturi speciale. Serviciile de bibliotecă centralizate la toate nivelurile (local, regional, național și internațional) ar trebui să includă în politicile lor împrumutul de materiale audiovizuale și multimedia.

În privința împrumutului interbibliotecar de materiale audiovizuale și multimedia, este posibil ca unele țări să stabilească o structură standard a împrumutului, fie la un nivel regional, fie național. În absența unor proceduri de împrumut bine stabilite se poate recurge la cooperarea informală.

Deoarece materialele audiovizuale și multimedia pot fi mai ușor deteriorate, este necesar a se înțelege că exemplarele unice sau originale nu ar trebui date spre împrumut. În acest scop se poate face o copie (în conformitate cu legislația de copyright).

12. Cooperarea

Acordurile de cooperare cu alte instituții pot fi folositoare pentru schimbul de experiență și trebuie puse în practică în achiziție, catalogare, clasificare, indexare pe subiect, formare profesională, digitizare, arhivare și preservare.

Abrevieri:

IFLA = International Federation of Library Associations and Institutions

CCAAA = Coordinating Council of Audiovisual Archive Associations

IASA = International Association of Sound and Audiovisual Archives

ICA = International Council on Archives

FIAF = International Federation of Film Archives

FIAT = International Federation of Television Archives

NGO = Non Governmental Organizations

Website-uri ale unor organizații

Association of Moving Image Archivists

<http://www.amianet.org/>

Coordinating Council of Audiovisual Archive Associations

<http://www.ccaaa.org/>

International Council on Archives

<http://www.ica.org/>

International Federation of Library Associations and Archives <http://www.ifla.org/>

International Association of Sound and Audiovisual Archives

<http://www.iasa-web.org/index.htm>

The International Federation of Film Archives:

<http://www.fiafnet.org/>

International Federation of Television Archives:

<http://www.fiatifta.org/>

UNESCO AV (Audiovisual Archives): <http://www.unesco.org/webworld/audiovis/avarch.htm>

13. Referințe

Pentru alcătuirea acestor reguli au fost consultate website-uri și reguli ale altor secțiuni și instituții:

Copyright and other intellectual property rights (IASA)

Drepturi de copyright și alte drepturi de proprietate intelectuală (IASA)

<http://www.iasa-web.org/iasa0016.htm>

Curriculum development for the training of personnel in moving image and recorded sound archives

Programul de dezvoltare pentru formarea profesională a personalului din arhivele de imagini în mișcare și sunet înregistrat

<http://www.unesco.org/webworld/ramp/html/r9009e/r9009e00.htm>

Guidelines for public libraries (IFLA) draft 4th rev. ed 2000

Al patrulea proiect al Regulilor pentru biblioteci publice (IFLA). Ed. rev. 2000

<http://www.ifla.org/VII/s8/proj/gpl.htm>

Guidelines for Media Resources in Academic Libraries (ACRL)

Reguli pentru resursele media în bibliotecile universitare (ACRL)

<http://www.ala.org/acrl/guides/medresg.html>

The philosophy of audiovisual archiving.

Filosofia arhivării audiovizuale

http://www.unesco.org/webworld/highlights/av_archives_120799.html

Resource List for Libraries/Media Centers (National Clearinghouse for Educational Facilities), Washington, D.C.

Lista resurselor pentru biblioteci/centre media (National Clearinghouse for Educational Facilities), Washington, D.C.

<http://www.edfacilities.org/rl/libraries.cfm>

IASA TC-03 – The Safeguarding of the Audio Heritage

IASA TC-03 – Prezervarea patrimoniului sonor

<http://www.iasa-web.org/iasa0013.htm>

UNESCO, IFLA/PAC. *Safeguarding our documentary heritage.*

UNESCO, IFLA/PAC. Prezervarea patrimoniului nostru documentar

<http://webworld.unesco.org/safeguarding/>

14. Lista suporturilor audiovizuale

Componentele audio, video și multimedia pot exista în formate analoge și digitale pe o varietate de suporturi. Lista nu este exhaustivă și se poate lărgi odată cu progresul tehnologic, dar include:

Suporturi mecanice:

- cilindru înregistrabil (1886-anii '50) : format analog pentru sunet
- cilindru copiat (1902-1929) : format analog pentru sunet
- disc brut cu caneluri (1887-1960) : format analog pentru sunet
- discuri brute și cu microcaneluri înregistrabile sau “discuri instantanee” (1930-...) : format analog pentru sunet
- disc cu microcaneluri sau “vinilin” : format analog pentru sunet

Suporturi cu bandă magnetică:

- bobină audio deschisă din acetat de celuloză (1935-1960) : format analog pentru sunet (pigment magnetic Fe₂O₃)
- bobină audio deschisă din poliester, casetă compactă IEC I, bobină video deschisă 2 inch (1959-...) : format analog pentru sunet și imagine (pigment magnetic Fe₂O₃)
- casetă compactă IEC II, DCC, bobină video deschisă 1 inch, VCR, VHS, U-matic, Betamax, V2000, Betacam, D1 (1969-...) : format analog/digital pentru sunet și imagine (pigment magnetic CrO₃)
- casetă compactă IEC IV, R-DAT, Video8/H18, Betacam SP, MII, toate formatele video digitale cu excepția lui D (1979-...) : format analog/digital pentru sunet și imagine 1 (particule metalice pentru pigmentul magnetic)

Suporturi cu disc magnetic:

- Magnetofon cu disc magnetic Timex (1954)
- Floppy discuri: 3.0 inch, 5.25 inch, 8.0 inch (depășit), 3.5 inch (de actualitate) : format digital pentru date (pigment magnetic din oxid metalic)
- Hard discuri: de regulă integrate în hardware-ul calculatorului, alteori organizate în serii (RAID)

Suporturi fotochimice:

- Formate de film:
 - 35 mm (1984-... ; format standard din 1909)
 - formate substandard
 - 28 mm (1912-...)
 - 16 mm (1923-...)
 - 9.5 mm (1922-...)
 - Super 8 (1965-...)
- Bază de nitrat: din 1895 până spre 1952)
- Bază de acetat sau “film de siguranță”: anii '20-...
- Bază de poliester: anii '70-...

Suporturi optice:

LV Laser Vision (1982-...) format analog pentru imagini fixe/în mișcare

CD copiat (1981-...) : format digital pentru toate mediile (cu excepția formatului CD-V, format video)

CD înregistrabil (1992-...): format digital pentru toate mediile

MD MiniDisc copiat (1992-....): format digital pentru sunet

MD MiniDisc înregistrabil (1992-...): format digital pentru sunet

CD refolosibil (1996-...): format digital pentru toate mediile

DVD copiat (1997-...): format digital pentru toate mediile

DVD înregistrabil (1997-...): format digital pentru toate mediile

DVD refolosibil (1998-...): format digital pentru toate mediile